

Literature:

1. Iliashenko, S.M. (2008) *Marketynh dlia mahistrantiv* [Marketing for undergraduates], University Book, Sumy, Ukraine.
2. Maltseva, A. (2006) *Marketing: strategii, s kotorymi pobezhdajut* [Marketing: winner strategies], Publishing House “Maximum”, Kiev, Ukraine.
3. The Global Competitiveness Report 2012-2013: Full Data Edition (2012), World Economic Forum, Geneva, Switzerland.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Чвертко Людмила Андріївна

к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Зміни, що відбуваються в українському суспільстві: політичні, соціальні та економічні перетворення, вимагають особливої уваги як до страхового захисту населення в цілому, так і до страхування життя зокрема.

Ринок страхування життя в Україні почав своє становлення у 1996 році, після прийняття Закону України «Про страхування», в якому страхування життя виділялось окремою галуззю страхової діяльності. Становлення цього виду відносин продовжується й сьогодні. Страхова діяльність змінюється, удосконалюється й усе більше впливає на економіку країни, розширюється сфера страхування, з'являються і розвиваються нові його види.

Дослідники відзначають, що страховий ринок до настання світової фінансово-економічної кризи за темпами розвитку випереджав інші галузі економіки. Зокрема, за період 2001-2008 рр. темп росту валових страхових надходжень у середньому по ринку становив 134,4%. Водночас середньорічні темпи росту надходжень по ринку страхування життя склали 183,4%.

Характерними ознаками сучасного страхового ринку України є нестабільні тенденції його розвитку. Оцінка найважливіших макроекономічних

показників страхової галузі засвідчує, що вітчизняний страховий ринок так і не подолав наслідки фінансово-економічної кризи, яка розпочалася у 2008 р. Тому для українських страхових компаній період, котрий зазвичай називають посткризовим, на думку дослідників, можна визначити як «перехід кризи від гострої до латентної форми». В Україні не було належним чином усвідомлено, що негативні явища в розвитку цього ринку мають не циклічний, а системний характер [3, с. 68].

Втрати страховиків, що займаються страхуванням життя, під час криз більші порівняно з іншими суб'єктами економіки. Це пов'язано з особливостями досліджуваного виду економічних відносин, а саме: вразливістю до стагнаційних процесів та спрямованістю на довготривалу перспективу. Ефективна діяльність страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя, унеможлиблюється в умовах нестабільного стану національної та світової економіки, а низький рівень розвитку фінансового ринку та його нестабільність не тільки зменшує ефективність страхування, а й навіть спричинює недоцільність його застосування.

В Україні кількість страховиків, що займаються страхуванням життя (СК «life»), значно поступається кількості компаній, які здійснюють інші види страхування. Зокрема, у 2015 р. останніх було 312, тобто майже у 7,4 рази більше. При цьому на кінець 2015 р. у порівнянні з 2011 р. кількість СК «life» зменшилась до 49, або на 23,4%. Темпи зниження кількості страховиків, що займаються іншими видами страхування, є дещо нижчими і становлять 17,5%. Наразі кількість «life» компаній знаходиться близько рівня 2004 року.

Однак оцінювати зазначене, як негативне явище, на наш погляд, не варто. Дослідники відзначають, що на ринку, як правило, припинили свою діяльність ті компанії, рівень капіталізації яких не відповідав встановленим нормативам, або ті, що займалися не «класичним» страхуванням. Ми поділяємо думку вчених, які вказують на надмірну кількість страховиків на страховому ринку України. Адже, для України й до нині характерною є висока концентрація страхового ринку. Згідно з офіційними даними [1], у 2015 р. десять страховиків,

які здійснюють діяльність на вітчизняному ринку страхування життя, залучають 87,9% валових страхових премій. У свою чергу двадцять найбільших страхових компаній, що займаються страхуванням життя, акумулюють 2164,0 млн грн, що відповідає 99% загального обсягу страхових платежів. Зазначені показники свідчать про те, що інші 29 страхових компаній, які функціонують на ринку страхування життя збирають тільки 1% страхових премій. Діяльність цих компаній негативно позначається на показниках розвитку вітчизняного страхового ринку.

Результати діяльності страховиків, що надають послуги зі страхування життя, вказують на цілковиту залежність ситуації у цій сфері від макроекономічної стабільності та рівня ділової активності в країні. Аналіз показників страхових премій зі страхування життя демонструє, що до фінансової кризи 2008-2009 рр. вони поступово зростали. Під час фінансової кризи мало місце значне зменшення надходжень страхових премій зі страхування життя (як і сукупних страхових надходжень у цілому). Починаючи з 2011 р., прослідковується збільшення обсягів надходжень страхових премій за договорами страхування життя. Проте, у 2014 р. обсяг страхових надходжень зі страхування життя знову істотно зменшується (на 12,8% порівняно з 2013 р.), оскільки протягом року мало місце коливання макроекономічних показників та знизився рівень життя населення. Впродовж 2015 р. на ринку страхування життя було зібрано майже 2,2 млрд грн страхових премій, що лише на 1,2% більше, ніж у 2014 р. та майже в два рази більше порівняно з аналогічним показником 2008 р.

У 2009-2014 рр. ринок показав зростання частки чистих страхових премій зі страхування життя у загальному обсязі страхових премій по ринку: з 6,9% у 2009 р. до 11,6% у 2014 р. 2015 р. характеризувався зниженням питомої ваги чистих премій за договорами страхування життя у сукупних страхових надходженнях до 9,8%. Це пояснюється значно вищими темпами приросту страхових премій (22,7%) з видів страхування інших, ніж страхування життя.

Якщо ж характеризувати ринок страхування життя за страховими виплатами, то тут у порівнянні з попередніми роками спостерігається позитивна динаміка. Зростання обсягів страхових виплат зумовлене довготривалим характером договорів страхування життя — зараз здійснюються виплати за періоди, коли мало місце нарощування обсягів страхових платежів та кількості застрахованих.

Слід відзначити, що послуги на українському ринку страхування життя в останні роки переважно купують фізичні особи. Зокрема, у 2015 р. 94,5% валових страхових премій зі страхування життя надійшли від фізичних осіб.

На думку Козьми І. І. зменшення кількості страхувальників-юридичних осіб є вкрай негативним явищем, оскільки воно є «яскравою ознакою погіршення умов функціонування ринку страхування життя в Україні» [2]. Така зміна відбувається за рахунок відмови роботодавців закладати опцію страхування життя у соціальний пакет працівника через погіршення економічного стану. Адже це дозволяє досягти скорочення витрат підприємства, і при цьому зберегти існуючі рівні заробітної плати.

Крім того, дослідники вважають, що тенденція вилучення страхування життя із соціального пакета працівників зумовлена зміною порядку нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за сумами, що сплачені роботодавцями за договорами довгострокового страхування життя.

Іншою не менш важливою проблемою страхування життя є низька купівельна спроможність громадян України. Зменшення рівня доходів українців, провокує падіння обсягів страхових платежів та кількості укладених страхових договорів.

Динаміка виплат викупних сум за полісами страхування життя, що представлена на рис 1, є індикатором зміни матеріального становища населення та соціально-економічного стану в країні. Зростання цього показника свідчить про зменшення доходів громадян та погіршення соціально-економічної

ситуації, а зменшення – про нагромадження заощаджень та підвищення рівня життя населення.

Як видно з рис. 1, стрімке зростання обсягу викупних сум спостерігалось у 2009 р. в період розпалу економічної кризи. Наступний «стрибок» виплат страховиками викупних сум, у зв'язку з достроковим припиненням дії договорів страхування життя відбувся у 2014-2015 рр. Значна кількість розривів договорів страхування життя у цей період обумовлена погіршенням економічної ситуації у країні внаслідок окупації частини території країни Російською Федерацією та збройним конфліктом на сході України.

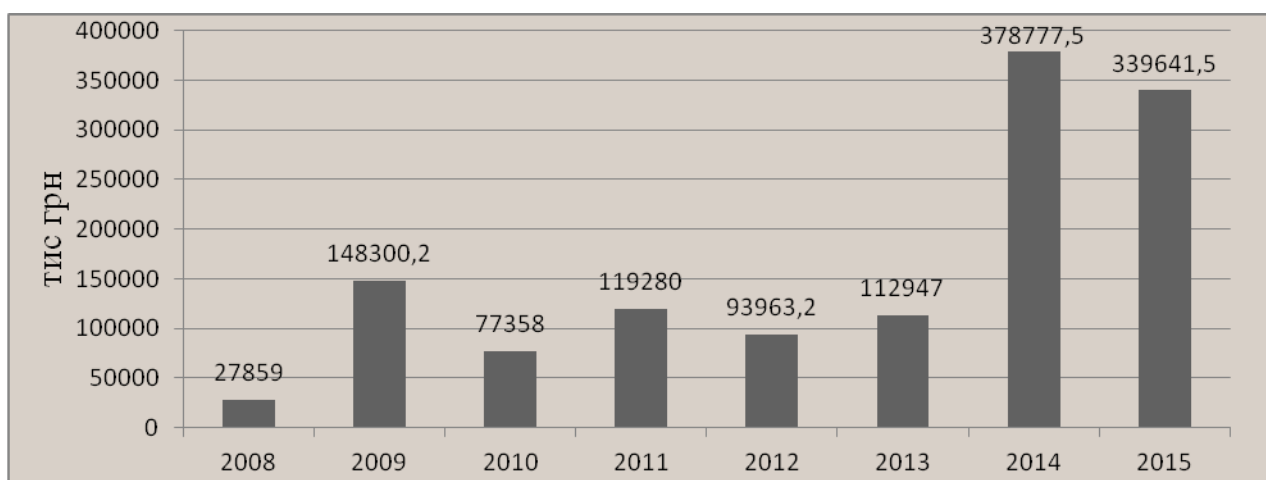

Рис. 1. Динаміка викупних сум, що сплачені страхувальникам за полісами страхування життя у 2008–2015 рр., тис. грн

Однією з причин низького попиту на послуги страхування життя є незначний рівень довіри до страхових компаній, спричинений негативним досвідом страхування у радянські часи, а також відсутністю реальних державних гарантій отримання страхових виплат у результаті банкрутства страховика або його шахрайських дій.

Отже, показники розвитку ринку страхування життя вказують на цілковиту залежність ситуації на страховому ринку від економічної стабільності в країні. Водночас, незважаючи на наявність проблем ринок страхування життя можна назвати одним із найперспективніших в українській

економіці. Він має величезний потенціал, освоєння якого тільки розпочалося. Тому цей вид відносин слід активно розвивати і підтримувати.

Список використаних джерел:

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>

2. Козьма І. І. Сучасний стан розвитку ринку страхування життя в Україні / І. І. Козьма // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 165-170.

3. Супрун А. А. Страховий ринок України в умовах системної кризи / А. А. Супрун, В. К. Хлівний // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 68-75.

МОДЕЛЬ ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ОБЯЗАННОСТЕЙ ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА В УКРАИНЕ

Черновол Ольга Петровна

Аспирант

*Институт государства и права им. В.М. Корецкого
Национальной академии наук Украины*

Проблема реализации обязанностей человека и гражданина является весьма актуальным вопросом для отечественной правовой науки, поскольку данные обязанности есть неотъемлемым элементом правового статуса гражданина. В тоже время, учитывая сложную экономическую и политическую ситуацию, сложившуюся в Украине, вопрос правового обеспечения и реализации обязанностей человека и гражданина приобретает все большую значимость. Ведь от эффективности правового закрепления модели обеспечения и реализации обязанностей человека и гражданина в целом, зависит уровень экономической безопасности, стабильности, благополучия в государстве.